

KESİT AKADEMİ DERGİSİ

ISSN: 2149-9225

The Journal of Kesit Academy

Sosyal Bilgiler Eğitimi Alanında
Değerler Eğitimi ile İlgili Yapılmış Olan
Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi (2000-2020)

Survey of Master's Dissertations on Values
Education in Social Sciences (2000-2020)

İsa KARAKAYA*
Hatice MEMİŞOĞLU**

Makale Türü/ Article Information/ Информация о Статье: Araştırma Makalesi/ Research Article/ Научная Статья

Atıf / Citation / Цитата

Karakaya, İ. ve Memişoğlu, H. (2021). Sosyal bilgiler eğitimi alanında değerler eğitimi ile ilgili yapılmış olan lisansüstü tezlerin incelenmesi (2000-2020). *Kesit Akademi Dergisi*, 7 (28), 229-243.

Karakaya, İ. & Memişoğlu, H. (2021). Survey of master's dissertations on values education in social sciences (2000-2020). *The Journal of Kesit Academy*, 7 (28), 229-243.

 10.29228/kesit.51093

Geliş/ Submitted/ Отправлено: 27.04.2021
Kabul/ Accepted/ Принимать: 30.06.2021
Yayın/ Published/ Опубликованный: 25.09.2021

Bu makale İntihal.net tarafından taranmıştır. This article was checked by İntihal.net. Эта статья была проверена
Интихал.нет Bu makale Creative Commons lisansı altındadır. This article is under the Creative Commons license. Это
произведение доступно по лицензии Creative Commons.

*Abant İzzet Baysal Üniversitesi, isakarakaya028@gmail.com

**Doç. Dr., Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, memisoglu_h@ibu.edu.tr

KESİT AKADEMİ DERGİSİ

ISSN: 2149-9225

The Journal of Kesit Academy

Sosyal Bilgiler Eğitimi Alanında Değerler Eğitimi ile İlgili Yapılmış
Olan Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi (2000-2020)¹

*Survey of Master's Dissertations on Values Education in Social Sciences
(2000-2020)*

İsa KARAKAYA

Doç. Dr. Hatice MEMİŞOĞLU

Öz: Değer, toplumun kendi varlık, birlik, işleyiş ve devamını sağlamak ve sürdürmek için bireylerinin çoğunluğu tarafından doğru ve gerekli oldukları kabul edilen inanç ve kültürden kaynaklanan ortak düşünce, amaç, temel ahlaki ilke olarak kabul edilmektedir. Değerler eğitimi ise, değerleri aktarmak için yapılan çalışmaları kapsamaktadır. Değer eğitimi ilk önce aileden başlar. Daha sonraki süreçte okullar değer eğitiminin sistemli bir şekilde gerçekleştirilebildiği kurumlar olarak ön plana çıkar. Bu çalışmanın amacı sosyal bilgiler eğitimi alanında değerler eğitimi ile ilgili yapılmış olan lisansüstü tezleri belirli kriterler açısından incelemektir. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi tekniği kullanılmıştır. Araştırma kapsamında "YÖK'ün ulusal tez merkezi veri tabanında yer alan sosyal bilgiler eğitimi alanında değerler eğitimi konusunda yapılmış olan 44 tez incelenmiştir. Veriler içerik analizi tekniğiyle incelenerek, bulgular elde edilmiştir. Araştırma sonucunda değerler eğitimi ile ilgili lisansüstü tezlerin çoğunluğunun yüksek lisans tezi olduğu, en fazla çalışmanın 2019 yılında yapıldığı ve çalışmaların büyük bir çoğunluğunun öğrenciler ile yapıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal bilgiler, değerler eğitimi, lisansüstü, tez.

¹ "COPE-Dergi Editörleri İçin Davranış Kuralları ve En İyi Uygulama İlkeleri" beyanları: Bu çalışma için herhangi bir çıkar çatışması bildirilmemiştir. Bu çalışma için etik kurul onayı gerekmemektedir. Bu çalışma 3. Sosyal Bilimler ve Eğitim Bilimleri Sempozyumu (USVES)'nda sözlü olarak sunulmuştur. Sorumlu Yazar: İsa KARAKAYA

Statements of "COPE-Code of Conduct and Best Practices Guidelines for Journal Editors": No conflicts of interest were reported for this article. Ethics committee approval is not required for this article. This work was presented orally at 3. USVES. Sorumlu Yazar: İsa KARAKAYA

Abstract: A value is a common vision, aim, and main ethical principle resulting from a belief and/or culture. A value's necessity and rightness are accepted by the majority of individuals in order to sustain the unity, existence and functionality of a society. Values education comprises the studies in which values are transmitted. Values education begins with the parents. In the next period of life, schools stand out as the institutions where values education is taught on a regular basis. The aim of this study was to survey master's dissertations on values education in social sciences according to specific criteria. The documentation analysis technique was used as a qualitative research technique in this research. During the research, 44 master's dissertations on values education in social sciences were found in the database of the National Dissertation Center of a Higher Education Institution. The findings were determined from the database using the content analysis technique. The research concluded that most dissertations about values education were at the master's level and that most of them were carried out in 2019 with students.

Keywords: Social sciences, values education, master's dissertation.

1. Giriş

Günlük hayatta değer kavramıyla çok sık karşılaşırız. İnsanların da bizim bu kavramın anlamına uygun bir şekilde davranmamızı beklediğini de sıklıkla görürüz. Yaşadığımız çevrede hâkim olan değerlere aykırı bir harekette bulunduğumuz da ise toplum tarafından dışlanma tehlikesiyle karşı karşıya kalma olasılığımız vardır.

Toplumsal yapıların var olma, birlik, işleyiş ve devam edebilmesinin sebebi olarak kabul ve tasvip edilen, korunan ve gelecek nesillere aktarılmaya çalışılan inanışlara "değer" denir (Ulusoy, Tay; 2011: 61). İnsan davranışlarını etkileme, toplumsal ilişkileri düzenleme ve toplum kalkınmasını sağlama değerlerin işlevlerinden bazılarıdır (Akbaş, 2009: 404). Değerler toplumları ayakta tutan en önemli unsurlardandır. Değerler toplumları birbirine bağlayan çimento gibidirler (Göz, 2014: 86).

Günümüzde her şey süratle ve sürekli bir şekilde değişime uğramaktadır. Bu durumdan kaçınılmaz bir şekilde Türk toplumunun değerleri de payını almış ve bu durum ciddi boyutlara ulaşmıştır. Meydana gelen değişim çocuklar ve gençler üzerinde etkili olmakta ve bu durumda giderek aileleri zora sokmaktadır (Yel, Aladağ, 2014: 125).

Her toplumun amacı gelecek nesilleri güçlü bir şekilde yetiştirmektir. Gelecek nesillerin geçmişini bilen, gelecekte umutlu, kültürüne sahip çıkan, sağlam bireylerden oluşması gerekmektedir. Bu durumda değerlerin ve değerler eğitiminin önemini ortaya çıkarmaktadır (Akbaş, 2009). Değerler eğitimi en sade şekliyle "değerleri öğretmek için açık bir girişim" olarak tanımlamak mümkündür (Keskin, 2016: 317).

Aile eğitimin ilk gerçekleştiği yerdir. İnsanlar temel değerlerini nesillere aile vasıtasıyla aktarmaktadır (Keskin, 2016: 323). Aile değer eğitimi konusunda ahlaki ve din eğitiminin aktarılmasında insanların ilk karşılaştığı yer durumundayken okullar değerler eğitiminin sistemli ve düzenli bir şekilde olmasını sağlar. Okullarda değer eğitimine yön veren en önemli unsur olarak ise öğretmenler gösterilebilir (Gökdemir, 2019: 9-10).

Değerlerin öğretilmesi sürecinde öğretmenlerin uyması gereken kurallar şöyledir (akt. Yel, Aladağ, 2014: 128):

- Öğretmen model olmalı,
- Sınıfta ortak bir sosyal doku oluşturmalı,
- Öğrencilere sorumluluk verip onların ahlaki gelişimine katkıda bulunmalı,
- Öğrencileri cesaretlendirmeli,
- Öğrencilere paylaşım fırsatı vermeli,
- Öğrencileri ortaklaşa çalışmaya teşvik etmelidir.

Değerler eğitimi insanlara ve topluma kazandırdıklarını şöyle sıralayabiliriz (Gökdemir, 2019: 8-9).

- Değerler bireylerin hedeflerini belirlemesini ve belirlediği bu hedefler doğrultusunda hareket etmesini sağlar,
- Değerler bireylerin davranışlarını kontrol etmesini ve bireylerin yaptığı davranışların sorgulamasını ve bireylerin vicdanı kararlar almasını sağlar,
- Değerler toplumsal kuralların oluşmasına ve bireyin oluşturulan bu toplumsal kurallara uymasını sağlar,
- Değerler bireyin doğru olan ve olmayan ve toplumsal ahlaka uygunluk taşıyan ve taşımayan davranışları fark etmeyi sağlar.

Değer eğitimi ile ilgili çeşitli yaklaşımlar bulunmaktadır. Bu yaklaşımlardan bazıları şöyledir:

Değer Telkini: Değerler öğrenciye telkin edilerek kazandırılmaya çalışılır (Baydar, 2009: 25). Önceden belirlenmiş olan değerler aktarılır (Gökdemir, 2019: 10). Bu

yaklaşımına göre aileler, öğretmenler konuyla ilgisi bulunan herkes değerleri telkin ederek kazandırmaya çalışırlar (Aktepe, Tahiroğlu; 2016: 365).

Değer Analizi: Bu yaklaşımda temel amaç öğrencilerin değerlerle ilgili karşılaştıkları sorunlar hakkında bir karara varabilmek veri için bilimsel araştırma ve mantıksal düşünme sürecini kullanabilmelerine yardımcı olmaktır (Doğanay, 2015: 242). Bu yaklaşımın aşamaları şöyledir: söz konusu problem öğretmenler ve öğrenciler tarafından belirlenir. Daha sonra sorunu açıklama, soruna ilişkin bilgi ve kanıtları toplama, kanıtların doğruluğunu değerlendirme, çözüm yollarını belirleme ve eylemde bulunma aşamaları izlenir (Meydan, 2014: 102).

Değerleri Belirginleştirme: Bu yaklaşım bireylerin kendi yaşamlarındaki önemli olan şeyleri nasıl belirleyebildikleri ile ilgilidir. Bu yaklaşımda bireyler değer verdikleri şeylere başkalarının telkini ile değil araştırma ve inceleme yaptıktan sonra kendisi karar verir (Doğanay, 2015: 238).

Ahlaki Muhakeme: Bu yaklaşımın amacı, öğrencilere ahlaki ikilem içeren hikâyeler vasıtasıyla öğrencilerin ahlaki yargıların ortaya çıkarmak ve öğrencilerin davranışlarına yön verecek ahlaki ilkelerine yardım etmektir (Hatay Uçar, 2019: 23).

Sosyal bilgiler dersi programı, toplumun ve ülkenin gelecek nesillerini yetiştirilmesi bakımından büyük bir öneme sahiptir. Çünkü bu ders öğrencilerin toplum ve toplumsal sorunlar ile ilgili bilgi sahibi olmalarında ve iyi bir vatandaş olarak sorumluluklarını öğrenmelerinde, insan ilişkilerini anlamalarında, ulusal ve evrensel özellikleri ve değerleri kavramalarında temel derslerden biri olarak işlev görmektedir (Aykaç, 2007: 48).

Sosyal bilgiler Öğretim programında yer alan değerler aşağıdaki gibidir:

- Adalet
- Aile birliğine önem verme
- Bağımsızlık
- Barış
- Bilimsellik
- Çalışkanlık
- Dayanışma
- Duyarlılık
- Dürüstlük
- Estetik
- Özgürlük
- Saygı
- Sevgi
- Sorumluluk
- Tasarruf
- Vatanseverlik
- Yardımseverlik

Literatür incelendiğinde sosyal bilgiler alanında değerler eğitimi konusunda yapılmış çeşitli çalışmalar bulunmaktadır. Öğretmenlerle ilgili yapılmış çalışmalar (Çe-

likkaya, Filoğlu, 2014; Can Aran, Demirel, 2013; Balcı, Yanpar Yelken, 2013; Ünlü, Kaşkaya, 2018; Baş, Taşkiran, Bulut, 2016; Topkaya, 2016; Yıldırım, 2019). Öğrencilerle ilgili yapılmış çalışmalar (Gömleksiz, Cüro, 2011, Tay, Durmaz, Şanal 2013; Keskin, Öğretici, 2013). Öğretmen adayları ile ilgili yapılmış çalışmalar (İbret, Karatekin, Avcı, 2015; Kurtdere Fidan, 2009). Öğretim programı ile ilgili yapılmış çalışmalar (Merey, Kuş, Karatekin, 2012; Kafadar, Öztürk, Katılmış, 2018; Tonga, Uslu, 2015; Yiğittir, Kaymakçı, 2012).

Çalışmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı Türkiye’de 2000-2020 yılları arasında sosyal bilgiler eğitimi alanında değer eğitimi ile ilgili yapılmış olan lisansüstü tezleri incelemektir. Böylece bu konuda yapılmış olan çalışmaların durumunu ortaya çıkarmaktır. Bu amaçla:

2000-2020 yılları arasında sosyal bilgiler eğitimi alanında değerler eğitimi ile ilgili tezlerin:

1. Türlerine göre dağılımı nedir?
2. Yıllara göre dağılımı nedir?
3. Üniversitelere göre dağılımı nedir?
4. Enstitülere göre dağılımı nedir?
5. Yöntemlere göre dağılımı nedir?
6. Çalışma gruplarına göre dağılımı nedir?
7. Konulara göre dağılımı nedir?

Sorularına cevap aranmıştır.

2. Yöntem

2.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman inceleme tekniği kullanılmıştır. Doküman inceleme; araştırılan olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar. Dokümanlar, nitel araştırmalarda etkili bir şekilde kullanılabilirler. Bu araştırmalarda, araştırma yapan kişi ihtiyaç duyduğu veriye gözlem veya görüşme yapmaksızın elde edebilir (Yıldırım ve Şimşek, 2016: 189-190).

2.2. Evren Örneklem

Araştırmanın evrenini sosyal bilgiler eğitimi alanında değerler eğitimi ile ilgili yapılmış ve tez başlığında “*sosyal bilgiler*” ve “değer(ler) eğitimi/öğretimi” ifadeleri olan lisansüstü tezler oluşturmaktadır. Araştırma evreni çok fazla elemanı sahip olmadığından ayrıca örneklem almaya ihtiyaç duyulmamıştır

2.3.Verilerin Toplanması

Araştırmaya ilişkin verilen araştırmacı tarafından Yüksek Öğretim Kurulu'nun "Ulusal Tez Merkezi" veritabanından alınmıştır. Arama veritabanındaki arama kısmına "sosyal bilgiler" ve "değerler eğitimi" anahtar kelimeleri yazılarak yapılmıştır. Tarama sonucunda 2000-2020 yılları arasında sosyal bilgiler eğitimi alanında değer eğitimi ile ilgili yapılmış olan toplam 44 adet lisansüstü teze ulaşılmıştır. Veri tabanındaki son tarama 19.04.2020 tarihinde yapılmıştır.

2.4.Verilerin Analizi

Veriler içerik analizi ile çözümlenmiştir. İçerik analizinin temel amacı, elde edilen verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. Bu amaçla elde edilen veriler önce kavramsallaştırılır, ardından elde edilen kavramlara göre mantıklı bir şekilde düzenlenir ve buna göre veriyi açıklayan temalar belirlenir. İçerik analizinde birbirine benzeyen veriler belli kavramlar ve temalar altında bir araya getirilir ve bunlar okuyucunun anlayabileceği bir şekilde düzenlenerek yorumlanır (Yıldırım, Şimşek; 2016: 242). Analiz sürecinde araştırma kapsamındaki tezler veriler alt problemlere göre ayrı ayrı kategorilendirilip tablolştırılarak sunulmuştur.

3.BULGULAR

3.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

2000-2020 yıllarında sosyal bilgiler eğitiminde değerler eğitimi ile ilgili yapılan lisansüstü tezlerin türlere göre dağılımı Tablo 1 'de gösterilmiştir.

Tablo 1. 2000-2020 yıllarında sosyal bilgiler eğitiminde değerler eğitimi ile ilgili yapılan lisansüstü tezlerin türlere göre dağılımı

Tez Türü	f
Yüksek Lisans	31
Doktora	13
Toplam	44

Tablo 1. incelendiğinde araştırma kapsamındaki çalışmaların 31 tanesinin yüksek lisans tezi, 13 tanesinin ise doktora tezi olduğu görülmektedir.

3.2.İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

2000-2020 yıllarında sosyal bilgiler eğitiminde değerler eğitimi ile ilgili yapılan

lisansüstü tezlerin yıllara göre dağılımı Tablo 2 'de gösterilmiştir

Tablo 2. 2000-2020 yıllarında sosyal bilgiler eğitiminde değerler eğitimi ile ilgili yapılan lisansüstü tezlerin yıllara göre dağılımı

Yıllar	Tez Sayısı
2008	4
2009	3
2010	3
2011	3
2012	2
2013	3
2014	1
2015	4
2016	3
2017	1
2018	3
2019	10
2020	4
Toplam	44

Tablo 2. incelendiğinde sosyal bilgiler eğitimi alanında değerler eğitimi ile ilgili yapılan toplam 44 tez olduğu görülmektedir. Tezlerin en erken tarihlisi 2008 yılına ait olup konu ile ilgili en fazla tezin 2019 (10 tane) yılında yapılmış olduğu görülmektedir.

3.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

2000-2020 yıllarında sosyal bilgiler eğitiminde değerler eğitimi ile ilgili yapılan lisansüstü tezlerin üniversitelere göre dağılımı Tablo 3' te gösterilmiştir.

Tablo 3. 2000-2020 yıllarında sosyal bilgiler eğitiminde değerler eğitimi ile ilgili yapılan lisansüstü tezlerin üniversitelere göre dağılımı

Üniversite Adı	f	Üniversite Adı	f
Anadolu Üniversitesi	1	Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi	1
Atatürk Üniversitesi	4	Marmara Üniversitesi	5
Çanakkale Onsekiz Mart Ü.	2	Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	1

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi	1	Mersin Üniversitesi	1
Fırat Üniversitesi	1	Necmettin Erbakan Üniversitesi	2
Gazi Üniversitesi	8	Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi	4
Giresun Üniversitesi	1	Pamukkale Üniversitesi	1
Hacettepe Üniversitesi	1	Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi	1
Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi	2	Sakarya Üniversitesi	2
İstanbul Üniversitesi	1	Sivas Cumhuriyet Üniversitesi	1
Kafkas Üniversitesi	2	Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi	1
Toplam		44	

Yukarıdaki tablo incelendiğinde yapılan çalışmaların en fazla Gazi Üniversitesi (8), Marmara Üniversitesi (5) ve Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi (4) olduğu görülmüştür.

3.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

2000-2020 yıllarında sosyal bilgiler eğitiminde değerler eğitimi ile ilgili yapılan lisansüstü tezlerin enstitülere göre dağılımı Tablo 4' te gösterilmiştir.

Tablo 4. 2000-2020 yıllarında sosyal bilgiler eğitiminde değerler eğitimi ile ilgili yapılan lisansüstü tezlerin enstitülere göre dağılımı

Enstitü Adı	f
Eğitim Bilimleri Enstitüsü	31
Sosyal Bilimler Enstitüsü	13
Toplam	44

Tablo 4 incelendiğinde yapılan çalışmaların yaklaşık üçte ikisinin (31 adet) eğitim bilimleri enstitüsünde, diğerlerinin (13 adet) ise sosyal bilimler enstitüsünde yapıldığı görülmektedir.

3.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

2000-2020 yıllarında sosyal bilgiler eğitiminde değerler eğitimi ile ilgili yapılan lisansüstü tezlerin yöntemlere göre dağılımı Tablo 5' te gösterilmiştir.

Tablo 5. 2000-2020 yılları arasında sosyal bilgiler alanında değerler eğitimi ile ilgili yapılan lisansüstü tezlerde kullanılan yöntemlere göre dağılımı

Yöntem	f
Nitel	20

Nicel	10
Karma	14
Toplam	44

Yukarıdaki tablo incelendiğinde yapılan çalışmaların En fazla nitel yöntem (20) ile yapıldığı, en az kullanılan yönteminiz nicel yöntem (10) olduğu görülmektedir.

3.6. Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular

2000-2020 yıllarında sosyal bilgiler eğitiminde değerler eğitimi ile ilgili yapılan lisansüstü tezlerin çalışma gruplarına göre dağılımı nedir?

Tablo 5. 2000- 2020 yıllarında sosyal bilgiler eğitiminde değerler eğitimi ile ilgili yapılan lisansüstü tezlerin çalışma gruplarına göre dağılımı.

Çalışma Grupları	f
Öğrenci	18
Öğretmen	14
Öğretmen Adayı	3
Öğretmen - Öğrenci	2
Doküman	6
Öğretmen- Doküman	1
Toplam	44

Yukarıdaki tablo incelendiğinde yapılan çalışmaların çalışma gruplarının en fazla öğrenci (18) ve öğretmen (14) oldukları görülür.

3.7. Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

2000-2020 yıllarında sosyal bilgiler eğitiminde değerler eğitimi ile ilgili yapılan lisansüstü tezlerin konularına göre dağılımı nedir?

Tablo 7. 2000-2020 yıllarında sosyal bilgiler eğitiminde değerler eğitimi ile ilgili yapılan lisansüstü tezlerin konulara göre dağılımı

Kategoriler	Alt Kategoriler	f
Öğretmen Görüşleri	Değer Eğitimi Öğretimi	9
	Değer Eğitimi Uygulamaları	3
Kullanılan Yöntemler	Etkinliklerle değer öğretimi	6
	Eğitsel Oyunlarla Değer Eğitimi	1
	Animasyonlarla Değer Eğitimi	1
	Çoklu zeka kuramına dayalı değer öğretimi	1

	Yöntemlerin Etkililiği	1
	Biyografilerle Değer Öğretimi	1
Değer Eğitimi/Öğretimi Durumu	Sosyal Bilgiler Dersinde Değerler Eğitimi	2
	Ülkeler Arası Karşılaştırma	1
	Değer Eğitiminin Etkililiği	1
	Öğrenci Düşüncesi	1
Edebi Ürün Değer Eğitimi İlişkisi	Sosyal Bilgiler Dersi Değerlerinin Edebi Ürünlerde Bulunma Durumu	4
	Edebi Ürünlerle Değer Eğitimi	1
Ders Kitabı İncelemesi	Değerlerin Ders Kitaplarında Bulunma Durumu	2
Değer Eğitimi Yaklaşımları	Değer Kazanma Durumu	2
Değer Eğitimi	Estetik Değer Eğitimi	1
	Öğretmen Adayı Yeterlilikleri	1
Öğretmen Tutumu	Değer Eğitimi Uygulamaları	1
Öğretmen Adayı Tutumu	Değer Öğretimi	1
Öğretmen Adayı Görüşleri	Değer ve Değerler Eğitimi	1
Öğretim Programı İnceleme	Sosyal Bilgiler Programlarında Değerler Eğitimi	1
Ders Kitabı-Öğretim Programı İnceleme	Ülkeler Arası Karşılaştırma	1
Toplam		44

Tablo 7. incelendiğinde öğretmen görüşleri üst temasında yapılan 11 çalışmanın 9'u değer eğitimi/öğretimi konularında çeşitli öğretmen görüşlerini kapsamaktadır. 3 çalışma ise öğretmenlerin değer eğitimi/öğretimi uygulamaları konusunda görüşlerini kapsamaktadır.

Kullanılan yöntemler üst teması ile gruplandırılan çalışmaların konuları ise şöyledir: çalışmaların 6'sı etkinliklere dayalı değer eğitimi/öğretimi ile ilgilidir. Bunlar: etkinliklere dayalı uygulamaların değer eğitiminde etkililiği, etkinliklerle değer öğretiminin öğrencilerin tutumlarına etkisi (2 tane), etkinliklerle değer öğretiminin değer kazandırma üzerindeki etkisi şeklindedir. Diğer çalışmalar; eğitsel oyunlarla değer eğitiminin değerleri kazanma konusundaki etkisi, animasyonlarla değer eğitiminin etkililiğinin tespit edilmesi, çoklu zeka kuramına göre geliştirilen eğitimin öğrencilere değer kazandırmadaki etkisi ve kullanılan bazı yöntemlerin değer öğretiminde etkililiğinin incelenmesi, biyografilerle değer öğretimi şeklindedir.

Edebi ürün-değer eğitimi ilişkisi üst temasında gruplandırılan çalışmaların ko-

nuları ise şöyledir: çalışmaların 4'ü sosyal bilgiler dersi ile ilgili değerlerin çeşitli edebi ürünlerde yer alma durumu ile ilgilidir. Diğer çalışma ise edebi ürünler vasıtasıyla değer eğitimi şeklindedir.

Değer eğitimi/öğretimi durumu üst temasında gruplandırılan çalışmalar şu şekildedir: Çalışmaların ikisi Sosyal Bilgiler dersinde değer eğitimi ile ilgilidir. Bunlar; Sosyal Bilgiler dersinde değer eğitimi ile ilgili var olan durumu tespit etme ve Sosyal Bilgiler dersinde değerler eğitiminin nasıl gerçekleştiğini tespit etme konuları ile ilgilidir. Çalışmalardan bir tanesinde değerler eğitimi konusunda Türkiye ile Almanya kıyaslanmaktadır. Bir diğer çalışmada değer öğretimine ilişkin öğrencilerin oluşturduğu metaforlar incelenmektedir. Son çalışmada ise Sosyal Bilgiler dersinde değer eğitiminin etkililiği araştırılmıştır.

Değer eğitimi yaklaşımları üst temasında iki tez hazırlanmış olup kazanması üzerindeki etkisini incelemektir. Ders kitabı incelemesi üst temasında iki tez hazırlanmıştır. Bu çalışmalarının her ikisi de değerlerin ders kitaplarında bulunma durumunu incelemektedir. Değer eğitimi üst temasında iki tez çalışması mevcut olup bunlardan birisi estetik değer eğitimi ile ilgilidir. Diğer çalışma ise öğretmen adaylarının değer eğitimi konusunda sahip olması gereken özelliği araştıran bir çalışmadır. Öğretmen tutumları üst temasında yapılan çalışma sayısı 1'dir. Yapılan çalışmada öğretmenlerin değer eğitimi uygulamalarına verdikleri önem araştırılmıştır.

Öğretmen adayı tutumlu temasında yapılan çalışma sayısı 1dir. Çalışmada öğretmenlerin değerler eğitimi uygulamalarına verdikleri önem araştırılmıştır. Öğretmen adayı görüşleri üst temasında yapılan çalışma sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sosyal bilgiler dersi değerlerine ve değerler eğitimine yönelik görüşlerini tespit etmek için yapılmıştır. Öğretim programı inceleme üst temasında yapılan çalışmada ise sosyal bilgiler öğretim programlarındaki değerler eğitiminin durumu araştırılmıştır. Ders kitabı-öğretim programı inceleme üst temasında yapılan çalışmada Türkiye'deki sosyal bilgiler dersi ile farklı ülkelerde sosyal bilgiler dersine denk gelen derslerin ders kitapları ve öğretim programları karşılaştırılmıştır.

Sonuç ve Tartışma

Bolat (2016), değerler eğitiminin, eğitim programında yer alması gerektiğini ve hemen her dersin de eğitiminde bir araç olabileceğini belirtmektedir.

Tonga ve Uslu (2015) ise, iyi vatandaş yetiştirmeyi amaçlayan sosyal bilgiler eğitiminde vatandaşlığın diğer boyutu ve değerlerin ders kitabındaki yeri ve önemi de bu dersin hedeflerine ulaşılması bakımından büyük önem taşımaktadır. Kan (2010), sosyal bilgiler dersi konuları öğrencilerin ihtiyacı olan değerleri öğrenmeleri hem de farklı toplumsal değerleri bilmeleri bakımından önemli olduğunu belirtir Bu yüzden de değerler eğitiminin Sosyal Bilgiler dersinde verilmesinin önemli olduğunu vurgu-

lar. Yiğit ve Tarman (2013)'e göre ise sosyal bilgiler hayatın tüm alanlarını kapsayıcı nitelikte olup değer olarak algılanan davranışların öğretilmesinde hayati öneme sahiptir.

Sosyal bilgiler eğitiminde değerler eğitimi/öğretimi başlığı altında yapılan lisansüstü tezlerin incelendiği bu çalışmada aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

- 1- İncelenen toplam 44 lisansüstü tezin 31'iyüksek lisans tezi, 13'ü ise doktora tezidir.
- 2- Yapılan çalışmaların yıllara göre dağılımı incelendiğinde en fazla çalışma yapılan yıl 2019 yılıdır (10 tane). Bu çalışmaların 9'u yüksek lisans, 1i ise doktora tezidir.
- 3- Konu ile ilgili en fazla çalışmanın yapıldığı üniversite Gazi Üniversitesi'dir (8 tane).
- 4- Yapılan çalışmaların enstitülere dağılımına bakıldığında ise en fazla çalışmanın eğitim bilimleri enstitüsünde olduğu görülür (31 tane).
- 5- Çalışmaların çoğu nitel yöntem ile yapılmıştır (20tane).
- 6- Yapılan çalışmaların çalışma grupları incelendiğinde ise öğrenci (18 tane) ve öğretmen (14tane) ile yapılan çalışmalar ilk iki sıradadır.
- 7- Çalışmaların konulara göre dağılımına baktığımızda öğretmen görüşleri ve kullanılan yöntemler ile ilgili yapılan çalışmaların (12tane) en fazla olduğu görülmektedir.

Yukarıdaki sonuçlardan hareketle şu önerilerde bulunulabilir: Değerlerin öneminin farkına varılarak değerler eğitimi ile ilgili, alana katkıda bulunan çalışmaların sayısı artırılmalı, bu alanda çalışma yapılmamış olan üniversitelerde de konu ile ilgili çalışmalar yapılmalı. Değerler eğitimi konusunda ailenin, akran gruplarının ve diğer çevresel faktörlerin etkisi unutulmamalıdır. Bu sebeple konu ile ilgili çalışma yapılırken bu faktörler göz önünde bulundurulup bunlarla ilgili çalışmalar da yapılmalıdır.

KAYNAKLAR

- Akbaş, O. (2009). İlköğretim okullarında görevli branş öğretmenlerinin değer eğitimi yaparken kullandıkları etkinlikler: 2004 ve 2007 yıllarına ilişkin bir karşılaştırma. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 17(2), 403-414.
- Aktepe, V. ve Tahiroğlu, M. (2016). Değerler eğitimi yaklaşımları ve etkinlik örnekleri. *International Journal of Academic Social Science Studies*, 3(2), 361-384.
- Aykaç, N. (2007). İlköğretim sosyal bilgiler dersi eğitim-öğretim programına yönelik öğretmen görüşleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(22), 46-73.

- Baydar, P. (2009). *İlköğretim beşinci sınıf sosyal bilgiler programında belirlenen değerlerin kazanım düzeyleri ve bu süreçte yaşanan sorunların değerlendirilmesi*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bolat, Y. (2016). Sosyal değerleri ve değerler eğitimini anlamak. *Akademik sosyal araştırmalar dergisi*, 4 (29), 322-348.
- Çelikkaya, T., Filoğlu, S. ve Öktem, N. S. (2013). Sosyal bilgiler dersinde değerler eğitimi uygulamalarının öğretmenler tarafından uygulanma düzeyi. *Sosyal Bilgiler Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 4 (1), 121-147.
- Doğanay, A. (2015). Değerler eğitimi. (Ed. Cemal Öztürk) *Sosyal bilgiler öğretimi*. Pegem Akademi Yayınları.
- Gökdemir, S. (2019). *7. sınıf sosyal bilgiler dersinde türkülerle değerler eğitimi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Göz, K. (2014). Toplumsal değerler bağlamında yaşama hürriyeti. *Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1(1), 85-101.
- Hatay Uçar, F. (2019). *İlkokul hayat bilgisi ve sosyal bilgiler ders kitaplarında değerler eğitimi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kan, Ç. (2010). Sosyal bilgiler dersi ve değerler eğitimi. *Milli Eğitim*. 40 (187), 138-145.
- Keskin, Y. (2016). Değerler eğitimi. içinde D. Dilek (Ed.) *Sosyal bilgiler eğitimi*. Pegem Akademi.
- Meydan, H. (2014). Okulda değer eğitiminin yeri ve değerler eğitimi yaklaşımları üzerine bir değerlendirme. *BEÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1(1), 93-108.
- Tonga, D., Uslu, S. (2015). Sosyal bilgiler dersinde kazanım-değer ilişkisi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*. 16 (1), 91-110.
- Ulusoy, K., Tay, B. (2011). Sosyal bilgilerde değer eğitimi. içinde R. Turan, A. M. Sünbül, H. Akdağ (Ed.), *Sosyal bilgiler öğretiminde yeni yaklaşımlar II*. Pegem Akademi.
- Yel, S., Aladağ, S. (2014). Sosyal bilgilerde değerlerin öğretimi. İçinde M. Safran (Ed.), *Sosyal bilgiler öğretimi*. Pegem Akademi Yayınları.
- Yıldırım, S., G. (2019). *Değerler eğitimine yönelik bir model önerisi: Değer içselleştirme* [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Yiğit, M. F. ve Tarman, B. (2013). Değerler eğitiminin ilköğretim 4. ve 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarındaki yeri ve önemi. *Sosyal Bilgiler Eğitimi Araştırmaları*

Dergisi. 4 (2), 79-102.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yĐntemleri. SeŐkin Yayınları.